

УДК 339.92

С.О. КЛИМОВА**АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРОТИРІЧЬ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Описуються основні тенденції і протиріччя, які спостерігаються у світовій економіці. Доводиться, що велика їх частина викликана посиленням глобалізаційного процесу, зростанням ролі глобальних корпорацій, які поступово витісняють національні держави і займають їхні позиції. Акцентується увага на таких тенденціях, як: посилення взаємозв'язку і взаємозалежності між країнами (тенденція глобалізації світової економіки); посилення ролі транснаціональних і багатонаціональних корпорацій; прискорення зростання міжнародної торгівлі в більшості країн; зростання міграційних потоків; одночасний розвиток тенденцій інтеграції і дезінтеграції; перенесення матеріаломістких і трудомістких виробництв економічно розвиненими країнами в країни третього світу; стрімкий розвиток засобів зв'язку. В роботі пояснюються причини основних суперечностей, які існують між країнами і групами країн, які умовно поділяються на економічні, політичні та релігійні. Розглядаються основні протиріччя всередині «Триади» (НАФТА, ЄС, АТР), які пов'язані з боротьбою переважно за ринки збуту і джерела сировини; між країнами «Півночі» і «Півдня», які пов'язані зі збільшенням технологічного розриву між цими групами країн і зростанням соціальної диференціації і соціальних конфліктів; між США і Росією, які пов'язані з боротьбою двох держав за території економічного і політичного впливу. У статті розглядаються основні точки зору провідних шкіл глобальної економіки, таких як школи гіперглобалістів, скептиків і трансформістів щодо впливу глобалізаційного процесу на світову економіку і суспільство в цілому. Пропонується узагальнена класифікація існуючих думок щодо вагомості ролі національних держав і глобальних корпорацій в світі, а також їх взаємозв'язку і взаємозалежності. Показуються істотні суперечності між позиціями гіперглобалістів і скептиків. Описуються їх головні аргументи щодо впливу глобалізаційного процесу на розподіл світових ресурсів, на соціальну диференціацію суспільства. Розглядається об'єднуючий підхід трансформістів щодо питання впливу глобалізаційного процесу на світову економіку. Акцентується увага на важливій ролі держави, як координатора та посередника між дотриманням інтересів нації і глобальних корпорацій.

Ключові слова: глобальні корпорації, глобалізація, глобальна економіка, глобалістика, інтеграція, дезінтеграція, держава.

С.О. КЛИМОВА**АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ И ПРОТИВОРЕЧИЙ ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ**

Описываются основные тенденции и противоречия, которые наблюдаются в мировой экономике. Показывается, что большая их часть вызвана усилением глобализационного процесса, возрастанием роли глобальных корпораций, которые постепенно вытесняют национальные государства и занимают их позиции. Акцентируется внимание на таких тенденциях, как: усиление взаимосвязи и взаимозависимости между странами (тенденция глобализации мировой экономики); усиление роли транснациональных и многонациональных корпораций; ускорение роста международной торговли в большинстве стран; рост миграционных потоков; одновременное развитие тенденций интеграции и дезинтеграции; перенос ряда материалоемких и трудоемких производств экономически развитыми странами в страны третьего мира; стремительное развитие средств связи. В работе объясняются причины основных противоречий, существующих между странами и группами стран, которые условно делятся на экономические, политические и религиозные. Рассматриваются основные противоречия внутри «Триады» (НАФТА, ЕС, АТР), которые связаны с борьбой преимущественно за рынки сбыта и источники сырья; между странами «Севера» и «Юга», которые связаны с увеличением технологического разрыва между этими группами стран и ростом социальной дифференциации и социальных конфликтов; между США и Россией, которые связаны с борьбой двух держав за территории экономического и политического влияния. В статье рассматриваются основные точки зрения ведущих школ глобальной экономики, таких как гиперглобалистов, скептиков и трансформистов относительно влияния глобализационного процесса на мировую экономику и общество в целом. Предлагается обобщенная классификация существующих мнений относительно весомости роли национальных государств и глобальных корпораций в мире, а также их взаимосвязи и взаимозависимости. Показываются существенные противоречия между позициями гиперглобалистов и скептиков. Описываются их главные аргументы в отношении влияния глобализационного процесса на распределение мировых ресурсов, на социальную дифференциацию общества. Рассматривается объединяющий подход трансформистов к вопросу влияния глобализационного процесса на мировую экономику. Акцентируется внимание на важнейшей роли государства, как координатора и посредника между соблюдением интересов нации и глобальных корпораций.

Ключевые слова: глобальные корпорации, глобализация, глобальная экономика, глобалитика, интеграция, дезинтеграция, государство.

S.O. KLYMOVA**ANALYSIS OF TRENDS AND CONTRADICTIONS IN THE GLOBAL ECONOMY**

The main trends and contradictions that are observed in the world economy are described. The article shows that the most of this trends and contradictions are caused by the intensification of the globalization process, the growing role of global corporations, which gradually displace national states and occupy their positions. Attention is focused on such tendencies as: deepening relationships and interdependence among countries (globalization trends of the world economy); strengthening the role of transnational and multinational corporations; accelerating the growth of international trade in most countries; growth of migration flows; simultaneous development of tendencies of integration and disintegration; transferring a lot of material-intensive and labor-intensive industries by developed countries to the countries of the third world; the rapid development of communications. The main contradictions existing between countries and groups of countries that are conditionally divided into economic, political and religious ones are explained in the article. The contradictions among the "Triad" (NAFTA, EU, APR), which are mainly connected with the struggle for the sales markets and sources of raw materials; between the countries of the "North" and "South", which are associated with an increase in the technological gap between these groups of countries and the growth of social differentiation and social conflicts; between the US and Russia, which are connected with the struggle of the two states for the territories of economic and political influence, are considered. The main points of view

© С. О. Климова, 2018

of the leading schools of the global economy, such as hyperglobalists, skeptics and transformers, concerning the impact of the globalization process on the world economy and society are considered. A generalized classification of existing opinions concerning the importance of the role of national states and global corporations in the world, as well as their relationships and interdependence, is proposed. The essential contradictions between the positions of hyperglobalists and skeptics are noted. Their main arguments concerning the influence of the globalization process on the distribution of world resources, on the social differentiation of society, are described. The unifying approach of transformers to the question of the influence of the globalization process on the world economy is considered. Attention is focused on the most important role of the state as a coordinator and agent between the abundance by the interests of the nation and global corporations.

Keywords: global corporations, globalization, global economy, globalistics, integration, disintegration, the state.

Вступ. Останнім часом все частіше порушуються питання, які пов'язані з посиленням взаємозв'язку і взаємозалежності між країнами. Вперше поняття «глобалізація» з'явилося в 60-х роках XX століття в роботах французьких і американських авторів. Коли ми говоримо про глобалізацію, ми можемо уявляти собі і величезні потоки товарів, що перетинають кордони різних країн, і величезні транснаціональні корпорації, які здійснюють операції по всьому світові, і різні торгові марки, які відомі населенню всієї земної кулі, і величезні потоки як трудових, так і капітальних ресурсів, що зросли за останні роки, і центри обробки викликів в Бразилії, які надають клієнтські послуги польським споживачам, які придбали японську електроніку під час відпочинку у Швеції.

Аналіз основних досягнень і літератури. Існують різні тлумачення терміну «глобалізація». Нобелівський лауреат, економіст Джозеф Стігліц визначає глобалізацію як «більш тісну інтеграцію країн і народів світу, що спричинена значним скороченням витрат на перевезення і зв'язок, усуненням штучних бар'єрів на шляху переміщення з країни в країну товарів, послуг, капіталу, знань та людей» [1]. К. Омає вважає, що сучасна глобалізація означає нову еру, відмінна риса якої полягає в тому, що люди всюди дедалі більшою мірою потрапляють у залежність від порядків, що панують на світовому ринку [2]. П. Херст і Дж. Томпсон, навпаки, вважають, що глобалізація – це міф, за яким ховається той факт, що в рамках світового господарства дедалі більшою мірою виділяються три основних регіональних блоки, де національні уряди залишаються дуже сильними [3]. Дж. Резнау і Е. Гідденс вважають, що сучасна глобалізація уявляється історично безпрецедентною, а держави і суспільства у всіх куточках земної кулі відчувають глибокі зміни в міру того, як намагаються адаптуватися до більш пов'язаному зсередини, але вельми мінливого світу [4].

Що ж послужило поштовхом для виникнення і поширення глобалізаційного процесу? В першу чергу, це суспільний поділ праці, значимість якого свого часу підкреслював відомий шотландський економіст Адам Сміт. Кожен робить те і спеціалізується на тому, що у нього найкраще виходить. Це стосується і країн. Міжнародний поділ праці – це вищий ступінь суспільного поділу праці. Він має на увазі стійку економічно вигідну спеціалізацію країн на виготовленні певних товарів і взаємний обмін результатами своєї діяльності в певних співвідношеннях. Коли відбувається все більше поглиблення процесів міжнародної спеціалізації і

кооперації виробництва, істотно починають зростати потоки міжнародної торгівлі (обсяги експорту та імпорту). Переміщення факторів виробництва ще більшою мірою сприяє прискоренню міжнародної торгівлі і росту добробуту країн-учасниць.

Метою роботи є аналіз головних тенденцій і протиріч, які відбуваються у світі і, які викликані посиленням глобалізаційного процесу.

Необхідно відзначити, що зараз існує кілька точок зору щодо впливу процесу глобалізації на світову економіку в цілому. Гіперглобалісти акцентують увагу на зниженні ролі держави у світі, на поступове витіснення держав глобальними корпораціями [2]. Але вони вважають, що це природний процес, який невідворотний і, який, в кінцевому підсумку, веде до вирівнювання доходів населення різних країн.

Скептики вважають, що глобалізація - це міф. Влада держав все ще має силу. Держави мають можливості контролювати і впливати на діяльність глобальних корпорацій. Однак, в цілому, глобалізаційний процес веде до диференціації суспільства. Вона посилює соціальну нерівність країн і призводить до серйозних соціальних конфліктів.

Трансформісти намагаються об'єднати точки зору гіперглобалістів і скептиків. Вони згодні з першими щодо того, що роль національних держав відчутно знижується за рахунок посилення ролі глобальних корпорацій. Але, з іншого боку, вони погоджуються зі скептиками щодо того, що держави все ще сильні і мають можливості впливати на діяльність глобальних корпорацій. Їх точка зору зводиться до того, що в сучасному світі держави повинні виконувати роль посередників між дотриманням інтересів нації і глобальних корпорацій. Це повинні бути компромісні рішення, що враховують інтереси різних сторін.

Схематично вплив глобалізаційного процесу на світову економіку згідно з концепціями гіперглобалістів, скептиків і трансформістів представлено на рис. 1.

Виділяються наступні тенденції, які спостерігаються у сучасному світі:

1. Тенденція посилення взаємозв'язку і взаємозалежності між країнами [8,12]. Так, зараз дуже складно знайти суто американський чи японський комп'ютер. Є величезна кількість лабораторій по всьому світу, які за відповідними технологіями виробляють потрібні деталі, що необхідні для його виготовлення. Це призводить до виникнення наступної тенденції: посилення ролі глобальних корпорацій.

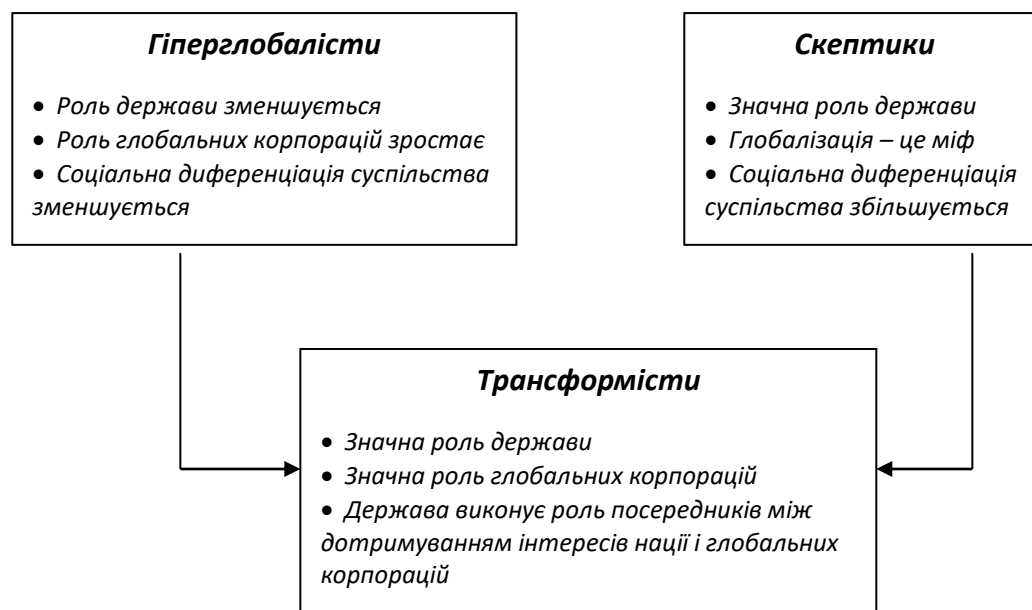

Рис. 1 Вплив глобалізаційного процесу на світову економіку згідно з концепціями гіперглобалістів, скептиків і трансформістів

2. Тенденція посилення ролі глобальних корпорацій [9,10,11]. Процес управління торгівлею товарами, які мають величезну кількість комплектуючих і виготовляються за відповідними технологіями в різних країнах, дуже складний і вимагає координації. У ролі координаторів даних процесів зазвичай виступають міжнародні глобальні корпорації. Вони являють собою великі фінансово-виробничі, науково-технологічні, торгово-сервісні об'єднання, для яких характерне поєднання виробництва в країні базування з широко розгалуженою системою функціонування за кордоном. Зазвичай до глобальних корпорацій відносять транснаціональні і багатонаціональні корпорації (ТНК і БНК).

Посилення ролі ТНК в світі пов'язано з прискоренням процесів росту як міжнародної торгівлі товарами і послугами, так і фінансових потоків між країнами. Основна частина світових патентів і ліцензій припадає саме на ТНК і БНК. Можливість отримання надприбутків, використовуючи ефект економії на масштабі, змушує ці компанії вести жорстку конкуренцію на світових ринках з метою завоювання ключових позицій в світі. Крім того, глобальні корпорації сприяють «усуненню» культурних відмінностей між країнами, поширюють свою присутність в світі. Наприклад, багато магазинів, автомобілі, їжа, напої, музика, одяг стають все більш схожими.

3. Тенденція прискорення зростання міжнародної торгівлі в більшості країн. Це відбувається завдяки посиленню процесів лібералізації міжнародної торгівлі з поступовим зниженням або повним скасуванням багатьма країнами тарифних і нетарифних обмежень у взаємній торгівлі. Надаючи пільговий режим торгівлі країнам – торговим

партнерам, багато країн розраховують на відповідні дії з боку останніх. СОТ, завданням якої є стимулювання процесів міжнародної торгівлі, контролює тарифний і нетарифний режим країн-учасниць, сприяє вирішенню торговельних суперечок між контрагентами. Таким чином, процеси лібералізації міжнародної торгівлі сприяють прискоренню її зростання і підвищенню добробуту країн-учасниць.

Необхідно звернути увагу на різницю між тими товарами, якими торгують зараз, і тими, якими торгували ще років 150 – 200 тому. Якщо раніше торгівля здійснювалася переважно сировинними товарами (вугіллям, бавовною, залізною рудою, зерном), то зараз торгівля головним чином носить промисловий характер. Сировинні товари стали менш вагомими, ніж промислові товари і послуги. Вартість фізичних матеріалів в кінцевому продукті стає набагато меншою, ніж це було навіть років 50 тому, в той час як зростає роль нових технологій, а відповідно більше оцінюються нові прогресивні ідеї.

4. Тенденція великих міграційних переміщень населення [5,6]. Вона пояснюється, в першу чергу, посиленням напруженості в світі і зростанням кількості військових конфліктів. Крім того, велика частина мігрантів приймає рішення про зміну місця проживання з метою пошуку кращих умов праці і більш високої заробітної плати. Функціонування філій міжнародних корпорацій по всьому світу також часто сприяє переміщенню робітників, вчених і інженерів між підрозділами корпорацій. Збільшення міграційних переміщень також пов'язане з тим, що з'являється велика кількість нових професій, які дають можливість людині не прив'язуватися до певного місця проживання.

5. Тенденція одночасного розвитку двох процесів: інтеграції та дезінтеграції. Під процесом інтеграції мається на увазі процес економічної взаємодії країн, що приводить до зближення їх господарських механізмів [7]. Дезінтеграція – процес розпаду, розчленування цілого (союзу, інтеграційного об'єднання або окремої країни) на складові частини. З одного боку, прогрес в області інформаційно-комп'ютерних технологій, ефекти масштабів виробництва одночасно об'єднують різних людей і різні культури. Це підштовхує країни створювати регіональні інтеграційні угруповання шляхом уніфікації відповідних видів державної політики, введення єдиної валюти, скасування тарифних і нетарифних обмежень на переміщення товарів і факторів виробництва. Але, з іншого боку, є певна межа зростання даних об'єднань, яка визначається ступенем готовності країн відмовлятися від свого національного суверенітету і ділитися своїми повноваженнями з наднаціональним органом. Коли те чи інше регіональне інтеграційне об'єднання підходить до даної межі, можливий дезінтеграційний процес. Найчастіше процес дезінтеграції запускається активними критиками глобалізації.

6. Тенденція прагнення багатьох економічно розвинених країн переносити енергоємне, матеріаломістке і трудомістке виробництво в країни, що розвиваються. Це пов'язано з тим, що у останніх дешевша вартість робочої сили, матеріалів і енергії. Основна ж частина ТНК і БНК, які знаходяться на території економічно розвинених країн, вважають за краще вкладати кошти в наукоємні галузі.

7. Тенденція стрімкого розвитку засобів зв'язку. Ця тенденція пов'язана із зростанням можливостей людей отримувати доступ до знань і встановлювати зв'язки з людьми, що знаходяться в інших частинах планети. Це стало можливим завдяки тому, що за останні 50 років стрімко розвинувся ринок комп'ютерних технологій і засобів зв'язку.

Найчастіше основні протиріччя між країнами виникають на ґрунті боротьби за ринки збуту або джерела сировини. При цьому основною метою є потіснити конкурента з певної ніші світового ринку. Умовно можна виділити три основні групи суперечностей, що виникають між країнами і ведуть до конфліктів:

1. Економічні, які ведуть до політичного загострення (боротьба за ресурси, за встановлення контролю над їхніми цінами може призводити до військових конфліктів).

2. Політичні (ідеологічні), які ведуть до економічного загострення (вихід невеликих країн з-під сфери впливу більш могутніх держав часто пов'язаний з торговими блокадами, санкціями та ін.).

3. Релігійні, які можуть призвести як до економічних, так і до політичних протистоянь.

Протиріччя зазвичай виникають в рамках «тріади» (трьох центрів світового економічного розвитку), до якої відносяться:

а) НАФТА (Північно-американська зона вільної торгівлі на чолі з США);

б) країни ЄС;

в) країни АТР (країни азіатсько-тихоокеанського регіону на чолі з Японією).

Суть протиріччя полягає у зростаючій конкуренції між даними групами країн на світових ринках. Незважаючи на те, що країни-учасниці торговельно-економічних блоків, розуміючи складність і суперечливість сучасної ситуації на світовому ринку, все ж прагнуть шукати взаємні точки дотику для позитивного вирішення наявних проблем і протиріччя, проте, нерідко між ними виникають торгові війни.

Протиріччя між країнами «Півночі» і «Півдня» полягають в істотній різниці їхніх рівнів життя. Незважаючи на досить швидкі позитивні зміни, що відбулися за останні 50 років в країнах, що розвиваються (в країнах Півдня), і які відобразилися на їхніх економічних показниках, вони так і не змогли досягти рівня життя розвинених країн. Цьому заважали такі фактори, як збільшення технологічного розриву між «бідними» і «багатими» країнами, а також проблеми з недостатньо ефективним функціонуванням інституту права в менш розвинених країнах. Величезні потоки мігрантів, що з'явилися в результаті бажання великої кількості людей з менш забезпечених країн домогтися «кращого життя», а також військові дії, що відбуваються на території деяких з цих країн, призвели до проблеми масової міграції та різкого суттєвого ускладнення ситуації в економічно розвинених країнах. Крім того, часто країни «Півдня» винуватцями свого тяжкого становища вважають глобальні корпорації, штаб-квартири яких розташовуються переважно в економічно розвинених країнах. Звинувачуючи останніх в політичному тиску на приймаючі країни, в переробленні законів для власної вигоди, багато бідних країн вважають, що саме глобальні корпорації є основною причиною поширення бідності і поглиблення нерівності доходів. Все це зараз посилює наростання протиріччя між наведеними вище країнами.

Останнім часом можна виділити також посилення суперечностей між Росією і США. Незважаючи на закінчення «холодної війни», триває боротьба даних держав за території економічного і політичного впливу. Енергетична криза і прагнення сторін до монополізації ринку енергоресурсів також стало причиною посилення протиріччя між державами. На даний момент США здійснюють величезні вливання коштів в розробку нових технологій, пов'язаних з впровадженням альтернативних джерел енергії (сланцевий, скраплений газ, енергія сонця, вітру, води та ін.). Це вже зараз істотно позначається на цінах природних енергоресурсів (спостерігається їх зниження), а також призводить до ослаблення позицій газових монополістів.

Висновки. Підводячи підсумок, можна сказати, що глобальна економіка – це економіка, що здатна працювати як єдина система в режимі реального часу в масштабі всієї планети. Глобалізація – це більш тісна інтеграція країн і народів світу, що спричинена значним скороченням витрат на перевезення і зв'язок,

усуненням штучних бар'єрів на шляху переміщення з країни в країну товарів, послуг, капіталу, знань та людей. Вона має місце в процесі злиття національних економік в єдину загально-світову систему.

Причиною глобалізаційного процесу стало не просто поглиблення процесів міжнародної спеціалізації та кооперації виробництва, а їх поглиблення з орієнтацією саме на використання результатів науково-технічного прогресу, тобто з орієнтацією на застосування нових технологій.

Тенденції і суперечності, які виникають у світі, говорять про сталий розвиток глобалізаційного процесу. Цей розвиток може мати як позитивний, так і негативний вплив на світову економіку. Завдання суспільства полягає у відстеженні цих тенденцій, з'ясуванні причин їх виникнення і розробці практичних рекомендацій щодо зниження їх негативних наслідків.

Список літератури

1. Вотс М. Глобалізація: навч. посіб. / [М. Вотс, В. Босхардт, Д. Хамелс та ін.]; пер. з англ. В. Алексашин; авт. укр. адаптації [Н. Гражевська та ін.]. – Київ : Амадей, 2007. – 480 с.
2. Хелд Д. Глобальные трансформации: политика, экономика, культура / Д. Хелд, Д. Гольдблатт; пер. с англ. В. В. Сапова и др. – Москва : Практис, 2004. – 576 с.
3. Hirst P. *The global economy: myths and realities* / P. Hirst // International Affairs. – 1997. – vol. 73. – № 3. – P. 409 – 425.
4. Giddens A. *The Consequences of Modernity* / A. Giddens. – Cambridge: Polity Press, 1990. – 188 p.
5. Архієреєв С. І. Трансакційна складова екзогенних чинників впливу на зайнятість в умовах глобалізації економіки / А. В. Глушач, С. І. Архієреєв // Проблеми економіки. Харків. – 2013. – № 3. – С. 227 – 232.
6. Ильин И. В. Тенденции развития глобализационных политических процессов / И. В. Ильин, О. Г. Леонова // Век глобализации. – 2015. – №1. – С. 21 – 35.
7. Климова С. О. Дослідження динамічних ефектів інтеграції України в ЄС / С. О. Климова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: Технічний прогрес і ефективність виробництва – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – № 64. – С. 106 – 110.
8. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія / П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин – Львів : Видавництво львівської комерційної академії, 2015. – 594 с.
9. Максименко Я. А. Глобализация как общемировой процесс и место в нем Украины / Я. А. Максименко, Н. О. Сорокина // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – № 25(931). – С. 98 – 106.
10. Albrow M. *The Global Age: State and Society Beyond Modernity* / M. Albrow. – Cambridge: Polity Press, 1996. – 256 p.
11. Ohmae K. *The End of the Nation State: The Rise of Regional Economics* / K. Ohmae. – New York: Free Press, 1995. – 115 p.
12. Ritzer G. *Globalization: a basic text* / George Ritzer and Paul Dean. – 2nd ed. – John Wiley & Sons, Ltd, 2015. – 552 p.

References (transliterated)

1. Vots M. *Globalizaciya: navch. posib.* [Globalization: textbook]. M. Vots, V. Bosxardt, D. Xamels ta in.; per. z angl. V. Aleksashy'n; avt. ukr. adaptaciyi [N. Grazhevs'ka ta in.]. – Kiev : Amadej, 2007. – 480 p.
2. Held D. *Globalnyie transformatsii: politika, ekonomika, kultura* [Global transformations: politics, economics, culture]. D. Held, D. Goldblatt; per. s angl. V. V. Sapova i dr. – Moskva : Praxis, 2004. – 576 p.
3. Hirst P. *The global economy: myths and realities*. P. Hirst International Affairs. – 1997. – vol. 73. – no 3. – pp. 409 – 425.
4. Giddens A. *The Consequences of Modernity*. A. Giddens. – Cambridge: Polity Press, 1990. – 188 p.
5. Arkhiereiev S. I. *Transaktsiina skladova ekzohennykh chynnykiv vplyvu na zainiatist v umovakh globalizatsii ekonomiky* [Transactional component of exogenous factors impact on employment in a globalized economy]. A. V. Hlushach, S. I. Arkhiereiev. Problemy ekonomiky. Kharkiv. – 2013. – no 3. – pp. 227 – 232.
6. Ilin I. V. *Tendentsii razvitiya globalizatsionnykh politicheskikh protsessov* [Trends in the development of globalization political processes]. I. V. Ilin, O. G. Leonova. Vek globalizatsii. – 2015. – no1. – pp. 21 – 35.
7. Klymova S. O. *Doslidzhennia dynamichnykh effektiv intehratsii Ukrainy v YeS* [Investigation of dynamic effects of integration of Ukraine into the EU]. S. O. Klymova. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»: Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnystva* [Bulletin of the National Technical University "KhPI: Technical progress and production efficiency]. – Kharkiv : NTU «KhPI», 2014. – no 64. – pp. 106 – 110.
8. Kutsyk P. O. *Globalna ekonomika: pryntsyipy stanovlennia, funktsionuvannia, rehuliuivannia ta rozvytku : monohrafiia* [Global economy: principles of formation, functioning, regulation and development: monograph]. P. O. Kutsyk, O. I. Kovtun, H. I. Bashnianyn – Lviv : Vydavnytstvo lvivskoi komertsiiinoi akademii, 2015. – 594 p.
9. Maksimenko Ya. A. *Globalizatsiya kak obschemirovoy protsess i mesto v nem Ukrainyi* [Globalization as a global process and the place in it of Ukraine]. Ya. A. Maksimenko, N. O. Sorokina. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»: Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnystva* [Bulletin of the National Technical University "KhPI: Technical progress and production efficiency]. – Kharkiv : NTU «KhPI», 2012. – no 25(931). – pp. 98 – 106.
10. Albrow M. *The Global Age: State and Society Beyond Modernity* / M. Albrow. – Cambridge: Polity Press, 1996. – 256 p.
11. Ohmae K. *The End of the Nation State: The Rise of Regional Economics* / K. Ohmae. – New York: Free Press, 1995. – 115 p.
12. Ritzer G. *Globalization: a basic text* / George Ritzer and Paul Dean. – 2nd ed. – John Wiley & Sons, Ltd, 2015. – 552 p.

Надійшла (received) 27.09.18

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Климова Світлана Олегівна (Климова Светлана Олеговна, Klymova Svitlana Olegovna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри загальної економічної теорії; м. Харків, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-0041-6845>; e-mail: Voloncevichsveta@gmail.com